

TEATRUL POLIVALENT ÎN VIZIUNEA LUI ROBERT LEPAGE SAU PERSONAJUL – CHEIE AL PREMIULUI EUROPEAN PENTRU TEATRU

THE POLIVALENT THEATRE IN ROBERT LEPAGE'S VISION OR THE
KEY – CHARACTER OF THE THEATRE EUROPEAN AWARD

Svetlana TÂRȚĂU,
doctor în studiul artelor, conferențiar universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău

The 11th edition of the Theatre European Award housed in Tesalonika (Greece) in April 2007 nominated Robert Lepage prize winner granting him deserved appreciations. At the gala of the European Theatre Award, in the speech made before awarding the winners the following was declared: „Robert Lepage is equally a film maker, author, an authentic inventor of new theatrical forms and one of the leading personalities of the crucial period of the recent change of the millenium.

With his distinction E.Lepage completed the list of the laureates – renovators of the 20th century. New names that add particular pages to the universal theatrical movement continue to appear on the theatrical map. The „Lepage” theatre blends with none of the well – known theatre typologies. He is the successor of the most varied cultural traditions. His theatre is a subtle game with space, with modern technologies. At the same time it is a poetry in which the solitary person contemplates the universe. Lepage considers the theatre to be a gathering, a meeting of groups of people who come to recount history.

The performance Project Anderson is a trip to temporary space. The play is a challenge to the director's imagination. At the same time ,it is a proof that he really belongs to a theatre of poetry.

Ediția a XI-ea a Premiului European pentru Teatru, găzduită în aprilie 2007 la Thessaloniki (Grecia), l-a nominalizat pe Robert Lepage titular al Premiului European pentru Teatru aducându-i aprecieri meritoase.

În seara decernării, la Gala Premiului Europei pentru Teatru, în discursul care a precedat înmînarea au fost declarate următoarele: *Robert Lepage este, în egală măsură, cineast, autor, un inventator autentic de noi forme-teatrale și una dintre personalitățile de prim plan în perioada de răscruce și de schimbări recente a mileniilor¹.*

Prin distincția sa, Robert Lepage a completat lista laureaților renovatori ai teatrului secolului al XX - lea: Peter Brook, Luca Ranconi, Giorgio Strehler, Heiner Muller, Robert Wilson, Lev Dodin, Michel Piccoli, Harold Pinter ș.a. Pe harta teatrală continuă să apară nume noi care înscriu pagini deosebite în mișcarea teatrală universală.

Teatrul lui Lepage nu se încadrează în nici una din esteticile teatrale cunoscute. El este moștenitorul celor mai variate tradiții culturale. Concepția lui ne propune un teatru care pornește de la o libertate estetică copleșitoare, demonstrînd în

spectacolele sale cele mai înaintate realizări ale scenei, filmului și artelor vizuale. Teatrul său constituie un joc subtil cu spațiul, cu tehnologiile moderne și, în același timp, o poezie în care omul solitar urmărește universul.

Analizând articolele despre spectacolele lui Lepage în presa occidentală, observăm că aceasta nu s-a exprimat aproape niciodată în termeni negativi. Dimpotrivă, realizările lui sînt considerate *profund emoționale și tehnologic perfecte, profund simțite, efectele speciale sunt folosite în mod poetic*. Teatrul său este caracterizat drept unul vizual, unul *multimedial, unul polivalent*, fapt cu care ar fi greu să nu fim de acord.

Robert Lepage - actor, dramaturg, regizor de teatru și de cinema - s-a format ca autor la Conservatorul de Arte Dramatice din Quebec, acordînd în teatrul său, prioritate limbajului corporal, lucrului „fizic” și mimicii – o metodă însușită încă în școala teatrală. Regizorul consideră că *formarea lui nu este legată de text, deoarece toți profesorii proveneau din școala lui Jacques Lecoq; modul său de exprimare este vocabularul poetic, bogat și deschis, iar actorii pot să dezvolte ceva foarte personal*².

Se vorbește că Lepage, în căutarea unui nume pentru Compania sa a evitat, în mod intenționat, îmbinări în care găsim cuvântul „teatru”. Într - adevăr, e dificil să determini caracterul realizărilor sale. Regizorul montează în afară de show-urile cu subiecte personale, opera *Erwartnug* de Shoenberg la *Covent Garden*, *Damnațiunea lui Faust*, de Berlioz în Japonia. Este primul regizor nord-american care a fost invitat la Royal Theatre din Londra

pentru montarea unui text shakespearian, iar filmul său *Le Confessionnal* a deschis în 1985 programul Festivalului din Canne și activează la Cirque du Soleil, realizează regia show - lui *K& Agrave* cu interpretul de muzică pop și rock Piter Gabrielo.

Compania sa se numește „Ex Machina”. Regizorul este „obsedat de mecanismul teatral”, dar tehnologia este doar un instrument pe care regizorul îl cercetează. Teatrul în înțelegerea lui Lepage, este genul de artă cu mai multe perspective în raport cu cinematografia și cu televiziunea, deoarece conține o realitate majoră. De exemplu, atunci cînd regizorul folosește în spectacolele sale un mijloc destul de simplu precum este video, el pornește de la un material simplu lipsit de un scenariu, dar realizat în imagini de o calitate impecabilă. Muncitorii de scenă, precum și spectatorul, sînt invitații să participe la realizare deoarece există ceva care îl obligă pe autor să-i prezinte în calitate de coparticipanți și creatori. Lepage nu „ascunde” tehnologia apariției realizărilor sale. El vorbește cu deschidere despre inspirațiile sale vizuale sau verbale care provin din propria biografie sau din momente trăite și retrăite, dar și din procesul de organizare a mecanismelor și tehnologiilor supermoderne, precum: luminile, mișcarea obiectelor în scenă, proiecțiile, sunetul, instrumente electronice de ultimă oră.

Regizorul se lipsește în practică de un scenariu. El nu propune actorilor o mezascenare fixă: nu indică cine și unde se află în scenă sau modul în care aceștia trebuie să acționeze. Deseori el se încumeta să joace, personal, spectacolele sale,

deoarece consideră că poți înțelege mai profund anumite lucruri din piesă, atunci când le trăiești și le interpretezi.

Lepage consideră că teatrul este o întâmplare (happening), o întâlnire a grupurilor de oameni, care vin să povestească Istoria, să vorbească despre Ea în mod diferit, să vorbească despre posibilitățile de colaborare dintre actorul viu și video, unde nici unul dintre acești participanți la actul spectacular nu are prioritate.

Dar ar fi o greșeală, dacă am caracteriza spectacolele lui Lepage doar în termenii vizualului și ai tehnologiei. Ele sînt spectaculoase în sensul direct al cuvîntului, dar vizualitatea și multimedia nu constituie unicul indicator care cucerește spectatorul. Realizările sale denotă *un schimb* pe care, probabil, Lepage îl numește *dialog*; o comunicare între diferite niveluri: între viața sa și aceea a lui Cocteau, între pierderea sa și pierderea acelor care au trecut prin război, între amintirile sale și ale noastre, între proiectul unei călătorii cosmice și proiectul unei vieți pe pămînt. Tehnologiile cele mai moderne sunt, desigur, foarte importante și au un rol important de structurare, dar efectul dominant în spectacolul lui Lepage este unul mai puțin observat și anume – *efectul de creare a unei imagini complexe a spectacolului*.

Din lista infinită a spectacolelor realizate de Lepage, *La trilogie de dragons*, *Vinci*, *Poligraphe*, *Les aiguilles et l'opium*, *Elseneur*, *La face cachee de la lune* și multe altele, am preferat să vorbesc despre unul dintre ele, în care regizorul încă o dată ne face să înțelegem că motive de pietate pentru omenire există la

nesfîrșit. Este vorba de *Le projet` Andersen* prezent și la ultima ediție a Festivalului Cehov (Moscova), spectacol la care s-a referit critica moscovită considerînd că Lepage a creat un spectacol care nu se încadrează în nici una din tipologiile teatrale existente.

Realizarea a fost propusă ca o călătorie în spațiul temporar. *Le projet` Andersen*, la fel cum se întâmplă și în *La face cachee de lune*, este inventată și povestită de același autor, care vorbește despre el însuși și despre enorma *lume, plină de iluzii pierdute și regăsite*. Deosebirea este că în *La face...* joacă actorul Lepage, pe cînd în *Le projet` Andersen* observăm o clonă a lui (este vorba despre actorul Yves Jacques), care seamănă ca două picături de apă cu Lepage, dar în același timp este și foarte diferit. Regizorul, împreună cu clona sa povestește despre un autor de *libretto* canadian, care trebuie să compună o operă inspirată dintr-o poveste anderseniană – o istorie universală despre frustrare, tristețe și solitudine.

Această istorie conține și una proprie – aceea a lui Lepage, care pleacă la Paris, fiind pe atunci un artist încă necunoscut, ca să devină un maestru celebru în toată Europa. Povestea anderseniană despre Sirena, care renunță la eternitate pentru a merge la Expoziția Mondială din Paris (1887), este modalitatea ce îi permite lui Lepage să vorbească despre omul bolnăvicios, solitar, pierdut în mica sa provincie, dar care nu e privat de speranța de a găsi esența existenței sale.

Spectacolul lui Lepage este o provocare a fanteziei regizorului, și, în același timp, o demonstrare a

apartenenței autorului la un adevărat teatru al poeziei.

Unul dintre cei mai moderni regizori care a impregnat în teatru cele mai moderne tehnologii, prin această realizare, vine să ne amintească că narațiunea, „istoria” sunt fundamentale în teatru. Drama povestită de Lepage magnetizează. Ea aduce atmosfera pariziană, imaginea ei fiind construită după principiul „lanternei magice”. Solitudinea, tristețea, paradoxurile cinematografice devin sinonimele Parisului.

Una dintre cele mai discutate personalități din domeniul teatrului, Robert Lepage, este un Artist universal, care își compune singur

textele, tot el le realizează în scenă, și adesea le interpretează. *Creația mea este o autoterapie*, spune Lepage într-un interviu pentru *Российская газета*. Ea îmi permite să fac o legătură dintre politică, știință, social, filozofie... În spectacolele mele veți observa o mulțime de cutioare și lăzi. Iar lada – din punctul de vedere al analistului – este locul unde noi ascundem tainele vieții noastre. Eu aduc în spectacolele mele o mulțime de cutii care întotdeauna conțin ceva... care atunci când le deschizi, încep să mărturisească.³

Teatrul lui Lepage se identifică cu o mărturisire.

BIBLIOGRAFIE

1. *Catalogul Premio Europa per il Teatro*. Edizioni XI. Robert Lepage. La citation., pag.37.
2. Interviul cu Robert Lepage, realizat la conferința din cadrul Ediției a XI-a a Premiului European pentru Teatru, 26-27 aprilie 2007.
3. *Обратная сторона театра*. Интервью Алены Карась с Р. Лепажем для *Российской газеты* от 12 июля 2007.

August, 2007

